

Roll No. ....

D-3471

M. A. (Previous) EXAMINATION, 2020

SANSKRIT

Paper Third

(भाषाविज्ञानम्)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचना : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः ।

इकाई—I

1. (क) भाषाविषयकं भारतीयमतं प्रदर्शयत । 20

अथवा

भाषावैशिष्ट्यं प्रदर्शयत ।

(ख) अधोलिखितेषु कमपि द्वयं समीक्ष्यताम्— 10

(i) भाषायाः विविधरूपाणि

(ii) ध्वनिपरिवर्तनकारणम्

(iii) ग्रिमग्रासमाननियमयोर्भेदः

(iv) किं नाम भाषाविज्ञानम्

(A-62) P. T. O.

[2]

D-3471

इकाई—II

2. (क) अर्थविज्ञानस्य परिभाषाः वर्णयत । 20

अथवा

शब्दार्थयोः सम्बन्धं प्रतिपादयत ।

(ख) अधोलिखितेषु कमपि द्वयं समीक्ष्यताम्— 10

(i) अर्थादेशस्य तात्पर्यम्

(ii) अर्थबोधस्य साधनानि

(iii) अर्थस्य लक्षणम्

(iv) अर्थगत्यर्थः शब्दप्रयोगः

इकाई—III

3. निम्नांकितेषु केषुपि चत्वारः व्याख्येयाः— 20

(i) प्रसिद्धमपि शब्दार्थमविज्ञातमबुद्धिभिः ।

पुनर्व्यक्तीकरिष्यामि वाच उच्चारणे विधिम् ॥

(ii) उदात्तश्चानुदात्तश्च स्वरितश्च स्वरास्त्रयः ।

ह्रस्वो दीर्घ प्लुत इति कालतो नियमा अचि ॥

(iii) हृदयादुत्करे तिष्ठन् कांस्येन समुनस्वनम् ।

मार्दवं च द्विमात्रं च 'जघन्वाँ' इति निदर्शनम् ॥

(iv) माधुर्यमक्षरव्यक्तिः पदच्छेदस्तु सुस्वरः ।

धैर्यं लयसमर्थं च षडेते पाठका गुणाः ॥

(v) कुतीर्थादागतं दग्धमपवर्णं च भक्षितम् ।

न तस्य पाठे मोक्षोऽस्ति पापाऽहेरिव किल्विषात् ॥

(A-62)

[3]

- (vi) ये धौता गिरः पुंसां विमलैः शब्दवारिभिः ।
तमश्चाऽज्ञानजं भिन्नं तस्मै पाणिनये नमः ॥

इकाई—IV

4. (क) धम्मपदस्य महत्त्वं विवृणुत । 10

अथवा

पालिभाषायाः परिचयो देयः ।

- (ख) सप्रसंगं कमपि द्वयं व्याख्येयम्— 10

- (i) णूमेन्ति जे पहुत्तं कृविअं दासा व्व जे पसाअन्ति ।
ते व्विअ महिलाणं पिआ सेसा सामि व्विअ वराआ ॥
- (ii) तुम्ह च्विअ एस भरो आणामेत्तण्फलो पहुत्तण सहदो ।
अरुणो छाआवहणो विसअं विअसन्ति अप्पणाकमलसरा ।
- (iii) ते विरला सप्पुरिसा जे
अभणेत्ता घणेन्ति कज्जा लावे ।
थोअच्चिअ ते वि दुमा जे
अमुणि अकुसुममणिग्गमादेन्ति फलं ॥